

Sygn. akt II KK 293/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dorota Rysińska (przewodniczący)

SSN Jarosław Matras

SSN Michał Laskowski (sprawozdawca)

Protokolant Anna Janczak

w sprawie J. O.

oskarżonej z art. 155 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 16 grudnia 2016 r.,

kasacji, wniesionej przez pełnomocnika oskarżyciela substydiarnego

od wyroku Sądu Okręgowego w Ł.

z dnia 1 marca 2016 r., sygn. akt V Ka (...)

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w P.

z dnia 6 sierpnia 2015 r., sygn. akt II K (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Ł. do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 6 sierpnia 2015 r., sygn. akt II K (...) Sąd Rejonowy w P., po ponownym rozpoznaniu sprawy J. O. oskarżonej o to, że 5 stycznia 2007 roku, znajdując się pod wpływem alkoholu, doprowadzając do urazu czaszkowego, nieumyślnie spowodowała śmierć J. O. w miejscowości G., gmina R., tj. o

przestępstwo z art. 155 k.k., uniewinnił ją od zarzutu popełnienia powyższego czynu. Po rozpoznaniu apelacji wniesionej przez oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego, Sąd Okręgowy w Ł. wyrokiem z dnia 1 marca 2016 r., sygn. akt V Ka (...), utrzymał w mocy wyrok uniewinniający Sądu Rejonowego w P.

Od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. oskarżyciel posiłkowy wniósł kasację, w której zarzucił istotne naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, a mianowicie:

1. art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k., polegające na zaniechaniu prawidłowej i wszechstronnej kontroli odwoławczej, poprzez nierozważenie wszystkich zarzutów apelacji i nie odniesienie się do nich w uzasadnieniu wyroku, tj. nieustosunkowaniu się do podnoszonego zarzutu dotyczącego bezpodstawnego oddalenia wniosku dowodowego w przedmiocie dopuszczenia dowodu z opinii biegłych, w sytuacji obiektywnej możliwości i konieczności wyjaśnienia kwestii udziału osób trzecich w zdarzeniu w drodze przeprowadzenia badań przez biegłych, a także niewskazaniu, które dowody i okoliczności pozwoliły przyjąć, iż powołanie kolejnego biegłego (lub biegłych) nie stwarzało obiektywnej możliwości wyjaśnienia sprzeczności, w szczególności co do liczby ciosów działających na czaszkę ofiary, pomimo podnoszonej przez skarżącego rozbieżności w dotychczasowych opiniach biegłych w tym zakresie (biegła A. M. wskazuje na wielokrotność urazów czaszki) oraz niewskazanie, dlaczego kwestia wyjaśnienia liczby ciosów działających na czaszkę pokrzywdzonego nie ma znaczenia dla sprawy;
2. art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k., polegające na zaniechaniu prawidłowej i wszechstronnej kontroli odwoławczej, poprzez nierozważenie wszystkich zarzutów i wniosków zawartych w apelacji, tj. nieustosunkowaniu się do podnoszonego zarzutu dotyczącego bezpodstawnego oddalenia przez Sąd meriti wniosku dowodowego o przesłuchanie w charakterze świadka pierwszego męża oskarżonej oraz nie wyjaśnienie dlaczego zbadanie możliwych powiązań oskarżonej ze światem przestępczym nie ma znaczenia w sprawie;
3. art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k., polegające na zaniechaniu prawidłowej i wszechstronnej kontroli odwoławczej, poprzez

nierozważenie wszystkich zarzutów apelacji i nie odniesieniu się do nich w uzasadnieniu wyroku, tj. nieustosunkowaniu się do podnoszonego zarzutu dotyczącego bezzasadnego pominięcia przez Sąd *meriti* dowodu w postaci śladów biologicznych ujawnionych przy pomocy luminolu wskazujących na miejsca, gdzie znajdowała się krew pokrzywdzonego;

4. art. 92 k.p.k., 410 k.p.k., 7 k.p.k. i art 433 § 2 k.p.k., poprzez wyjście poza granice zaskarżenia i poczynienie nowych ustaleń faktycznych wynikających z dowolnej i błędnej oceny zgromadzonego materiału dowodowego, tj. przyjęcie, iż opinie biegłych zakładały wariantowość w zakresie stanu trzeźwości pokrzywdzonego, podczas gdy Sąd *meriti* prawidłowo ustalił – opierając się na opiniach biegłych medyków sądowych – iż zawartość alkoholu we krwi pokrzywdzonego wynosiła 0 promili;
5. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k., polegające na oczywiście dowolnym zaaprobowaniu stanowiska Sądu Rejonowego, że plamy krwi ujawnione na lewym rękawie oskarżonej mogły powstać podczas sprzątania podłogi mopem, podczas gdy z opinii biegłej ds. mechanizmu powstawania śladów krwi wynikało, iż źródło przedmiotowych plam znajdowało się na wprost lewej ręki;
6. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k., polegające na oczywiście dowolnym zaaprobowaniu stanowiska Sądu Rejonowego, że odnośnie rany potylicy nie można jednoznacznie określić przyczyn jej powstania, podczas gdy skarżący w uzasadnieniu apelacji podnosił, iż wnioski płynące z opinii dotyczącej śladów krwi (kształt plamy krwi na ścianie na parterze budynku z charakterystycznymi rozbryzgami świadczącymi o dynamicznym stykaniu się źródła krwi) oraz opinii biegłych medyków (cios tępym narzędziem) uzasadniają stwierdzenie, iż charakterystyczna rana w obrębie czaszki pokrzywdzonego powstała w wyniku dynamicznego uderzenia głową pokrzywdzonego o tę ścianę;
7. art 2 § 1 pkt 1 i 3 k.p.k., art. 14 § 1 k.p.k., art. 55 § 1 k.p.k. i art. 330 § 2 k.p.k., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że decyzje kończące postępowanie przygotowawcze zawężyły zakres podmiotowy i przedmiotowy skargi wyłącznie do nieumyślnego spowodowania śmierci J. O., podczas gdy granice postępowania wyznaczone są przez ramy zdarzenia historycznego będącego przedmiotem (leżącego u podstaw) postępowania, gdzie niniejsze

ramy zarysowane zostały także w zawiadomieniu o podejrzeniu popełnienia przestępstwa oraz w postępowaniu dowodowym (które organy ścigania prowadziły także w zakresie motywów kierujących oskarżoną), a nie wyłącznie przez kwalifikację prawną przyjętą przez prokuratora w postanowieniu o umorzeniu, co z kolei doprowadziło do naruszenia art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. i bezpodstawnego nierozważenia zarzutów dotyczących oddalenia wniosków dowodowych w zakresie badania motywów ekonomicznych oskarżonej.

W konkluzji kasacji wniesiono o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Ł. w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się zasadna.

Powodem uwzględnienia kasacji stał się szereg rażących naruszeń przepisów art. 433 § 2 k.p.k. bądź art. 457 § 3 k.p.k., jakich dopuścił się Sąd Okręgowy przy rozpoznawaniu apelacji oskarżyciela posiłkowej wniesionej od wyroku Sądu Rejonowego z dnia 6 sierpnia 2015 r., II K (...), a polegających na nieodniesieniu się do niektórych zarzutów tej apelacji bądź na powierzchownym odniesieniu się do tychże. W tym miejscu przypomnieć należy, że przepis art. 433 § 2 k.p.k. nakazuje sądowi odwoławczemu rozważenie wszystkich wniosków i zarzutów wskazanych w środku odwoławczym (zob. wyrok SN z dnia 28 maja 2008 r., II KK 332/07, LEX nr 435359), natomiast z dyspozycji art. 457 § 3 k.p.k., odczytywanej w powiązaniu z art. 433 § 2 k.p.k., wynika w sposób nie budzący wątpliwości, że obowiązkiem sądu odwoławczego jest przedstawienie w pisemnych motywach wyroku powodów oddalenia (bądź uwzględnienia) zarzutów apelacji, przy czym prezentowane rozważania winny odnosić się do wszystkich zarzutów, zaś treść tych rozważań nie może ograniczać się jedynie do ogólnych stwierdzeń powielających treść norm prawnych. Również zaaprobowanie bądź krytyka stanowiska sądu I instancji nie może być zbiorem ogólników akceptujących bądź odrzucających ustalenia, oceny i rozumowanie tegoż sądu (zob. wyrok SN z dnia 12 kwietnia 2007 r., II KK 341/06, R-OSNKW 2007, poz. 816).

Przechodząc do analizy poszczególnych zarzutów kasacyjnych, zacząć trzeba od stwierdzenia, że trafny okazał się zarzut ujęty w pkt 3 kasacji, tj.

nieodniesienia się przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu jego wyroku do podniesionego w apelacji zarzutu dotyczącego pominięcia przez Sąd Rejonowy dowodu w postaci śladów biologicznych ujawnionych przy pomocy luminolu. Istotnie, dowód ten został w postępowaniu ujawniony, lecz został pominięty przez Sąd Rejonowy przy rozważaniach dotyczących oceny materiału dowodowego zawartych w uzasadnieniu wyroku tego Sądu. Dotyczący tego zarzut odwoławczy (pkt 7 apelacji oskarżyciela posiłkowego) nie został w ogóle zbadany przez Sąd Okręgowy, co niewątpliwie stanowi rażące naruszenie art. 433 § 2 k.p.k., które mogło mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia. Uchybienie to wydaje się tym bardziej rażące, że kwestia wadliwej oceny tego dowodu oraz nierzetelnej kontroli odwoławczej w tym zakresie została wcześniej wytknięta Sądowi Okręgowemu, jako jeden z powodów uchylenia przez Sąd Najwyższy wyroku zapadłego przy pierwszym rozpoznaniu sprawy (zob. s. 5 uzasadnienia wyroku SN z dnia 16 stycznia 2013 r., II KK 52/12).

Po drugie, zasadny okazał się zarzut ujęty w pkt 5 kasacji, tj. dotyczący nierozważenia zarzutu apelacji podważającego zasadność przyjęcia przez Sąd Rejonowy, że plamy krwi ujawnione na lewym rękawie oskarżonej powstały podczas sprzątania podłogi mopem. W istocie, zarzut odwoławczy tego dotyczący, jasno wyartykułowany w pkt 9 apelacji i wskazujący na konkretne uchybienie zasadam oceny dowodów z art. 7 k.p.k., został przez Sąd Okręgowy przemilczany w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Nieustosunkowanie się do tego zarzutu odwoławczego stanowi niewątpliwie rażące naruszenie art. 433 § 2 k.p.k., które mogło mieć istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia. Trzeba przy tym zauważyć – nie przesądzając rozstrzygnięcia tej kwestii przez Sąd Okręgowy w toku ponownego rozpoznania – że powody zajęcia takiego stanowiska przez Sąd Rejonowy nie zostały w uzasadnieniu wyroku z 6 sierpnia 2013 r. przedstawione w sposób jasny. W rozważaniach na s. (...) uzasadnienia tego wyroku Sąd Rejonowy wskazał w ślad za opinią biegłej E. M., że plamy krwi na lewym rękawie swetra oskarżonej mogły powstać na skutek uderzania w źródło krwi tępokrawędzistym przedmiotem lub w czasie dynamicznego ruchu tego źródła, np. zakrwawionych dłoni pokrzywdzonego, bądź powstać w czasie sprzątania krwi mopem przez oskarżoną. Sąd Rejonowy przyjął tę drugą możliwość, jednak uzasadnienie wyroku nie zawiera

wskazania argumentów, które do takiego ustalenia przekonywały (za takowy nie można uznać samego faktu stwierdzenia mopa na miejscu zdarzenia).

Po trzecie, trafny okazał się zarzut ujęty w pkt 6 kasacji, tj. dotyczący nieodniesienia się przez Sąd Okręgowy do zarzutu apelacji wskazującego na niezbadanie przez Sąd Rejonowy tezy, zgodnie z którą charakterystyczna plama na ścianie ujawniona w pomieszczeniu na parterze budynku („pokój za trzecimi drzwiami”), mogła powstać wskutek kontaktu z głową pokrzywdzonego po powstaniu śmiertelnej rany na jego potylicy, w tym być może wskutek zetknięcia głowy ze ścianą w sposób dynamiczny. Taką możliwą przyczynę powstania przedmiotowego śladu krwi podała biegła E. M. w opinii na k. (...), jednakże zarzut apelacyjny wskazujący na błędne pominięcie tej kwestii przez Sąd Rejonowy przy ocenie dowodów nie został poddany badaniu przez Sąd Okręgowy. W ocenie Sądu Najwyższego stanowi to rażące naruszenie art. 433 § 2 k.p.k., które mogło istotnie wpłynąć na treść zaskarżonego rozstrzygnięcia.

W końcu, zasadny okazał się również zarzut zawarty w pkt 7 kasacji oskarżyciela posiłkowego. Choć zarzut ten nie został sformułowany do końca poprawnie, w ocenie Sądu Najwyższego nie można mieć wątpliwości, że także w tym wypadku istotą zarzutu jest naruszenie standardu rzetelnej kontroli odwoławczej, poprzez nierzetelne rozważenie zarzutów odwoławczych dotyczących oddalenia wniosków dowodowych w zakresie badania ewentualnej ekonomicznej motywacji działania oskarżonej. W apelacji oskarżyciel posiłkowy podniósł (zarzuty w pkt 2 i 4-5 apelacji oraz s. 6 uzasadnienia apelacji), że wbrew wytycznym zawartym w poprzednim wyroku Sądu Okręgowego z 6 maja 2013 r., V Ka (...), Sąd Rejonowy nie przeprowadził postępowania dowodowego zmierzającego do zbadania zależności ekonomicznych między oskarżoną a pokrzywdzonym, czy ewentualnych motywów finansowych jej działania. W apelacji wskazano też na błędną argumentację decyzji o oddaleniu wniosków dowodowych oskarżyciela posiłkowego (odwołującą się do związania Sądu kwalifikacją prawną czynu zarzuconego w akcie oskarżenia). Zawarto tam też obszerną argumentację wskazującą na istotność zbadania ewentualnych motywów ekonomicznych działania oskarżonej, jako ważnych poszlak mogących wyjaśnić okoliczności śmierci pokrzywdzonego. Tymczasem, Sąd Okręgowy odnosząc się do tych

zarzutów na s. (...) uzasadnienia zaskarżonego wyroku ograniczył się do stwierdzenia, że okoliczności te nie są istotne dla rozstrzygnięcia, gdyż nie stanowią nawet tła sprawy i nie mogą wskazywać na przyczynę zgonu pokrzywdzonego. W ocenie Sądu Najwyższego rozważania te nie mogą być uznane za rzetelne odniesienie się do zarzutu apelacji. Oczywiste jest, że ustalenia dotyczące ekonomicznych zależności między pokrzywdzonym a oskarżoną, operacji na ich rachunku bankowym dokonywanych bezpośrednio po zdarzeniu, czy innych korzyści finansowych odniesionych przez nią w wyniku śmierci pokrzywdzonego, nie mogą bezpośrednio wyjaśnić przyczyn, które do tej śmierci doprowadziły. Intencją badania tego rodzaju okoliczności nie jest poszukiwanie bezpośredniej przyczyny zgonu (rozumianej przez Sąd Okręgowy jako „działanie czy zaniechanie oskarżonej pozostające w związku przyczynowo – skutkowym ze śmiercią pokrzywdzonego”), lecz ewentualnego motywu działania oskarżonej, który może być istotnym elementem łańcucha poszlak, który finalnie wskaże na bezpośrednią przyczynę zgonu. Argumentacja przywołana przez Sąd Okręgowy dla odparcia omawianych zarzutów odwoławczych jest więc chybiona, gdyż nie uwzględnia specyfiki dowodów zmierzających do ustalenia poszlaki. Z tego względu sposób rozważenia omawianego zarzutu odwoławczego przez Sąd Okręgowy nie może być uznany za odpowiadający standardowi rzetelnej kontroli odwoławczej określonego w art. 457 § 3 k.p.k.

Niezasadne z kolei okazały się zarzuty określone w pkt 1-2 i 4 kasacji. I tak, wbrew twierdzeniom kasacji, sposób odniesienia się przez Sąd Okręgowy do zarzutów apelacji dotyczących oddalenia przez Sąd Rejonowy wniosku o powołanie zespołu biegłych różnej specjalizacji celem wyjaśnienia okoliczności zgonu pokrzywdzonego, mieści się w standardzie należytej kontroli odwoławczej. Rozważania Sądu Okręgowego dotyczące tej kwestii są dostatecznie szczegółowe i wnikliwe, poparte konkretną i logiczną argumentacją. Niewątpliwie ten fragment uzasadnienia zaskarżonego wyroku odpowiada wymaganiom art. 457 § 3 k.p.k. Niezależnie od tego należy zaznaczyć, że w ocenie Sądu Najwyższego powołanie zespołu biegłych na kształt wnioskowanego przez oskarżyciela mogłoby być skutecznym sposobem wyjaśnienia istniejących w sprawie wątpliwości dowodowych.

Przyczyną kasacyjną nie mogło też stać się uchybienie wskazane w pkt 2 kasacji, tj. nieustosunkowanie się przez Sąd Okręgowy do zarzutu nieuwzględnienia wniosku o przesłuchanie pierwszego męża oskarżonej, czy badanie powiązań ze światem przestępczym. Choć Sąd Okręgowy rzeczywiście nie odniósł się do tych kwestii wbrew art. 433 § 2 k.p.k., to jednak w ocenie Sądu Najwyższego uchybienie to nie mogło mieć wpływu na treść zaskarżonego rozstrzygnięcia. Zarówno sposób funkcjonowania oskarżonej w poprzednim małżeństwie, jak i nieskonkretyzowane powiązania ze światem przestępczym nie mogą być uznane za okoliczności stanowiące choćby poszlakowe dowody przydatne w niniejszym postępowaniu. Z tego powodu omawiane naruszenie art. 433 § 2 k.p.k. nie wpłynęło negatywnie na prawidłowość rozpoznania apelacji przez Sąd Okręgowy.

Z kolei zarzut ujęty w pkt 4 kasacji, zdaje się być oparty na błędnym rozumieniu wywodów Sądu Okręgowego, do których się odnosi. Istotnie na s. 2 uzasadnienia zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy zwraca uwagę na „wariantowość” opinii biegłych. Nie oznacza to jednak poczynienia przez ten Sąd nowych, odmiennych niż dokonane w Sądzie Rejonowym, ustaleń faktycznych co do stanu trzeźwości pokrzywdzonego w czasie zgonu. Z kontekstu tej wypowiedzi Sądu Okręgowego wynika, że owa „wariantowość” opinii biegłych jest wskazana przez ten Sąd jako ich zaleta, wskazująca na wszechstronne przeanalizowanie sprawy przez biegłych i uzasadniająca wniosek o tym, że stan dostarczonej przez biegłych wiedzy specjalnej jest wystarczający, a powoływanie kolejnych biegłych jest zbędne. W ocenie Sądu Najwyższego nie ma podstaw by doszukiwać się w tym stwierdzeniu Sądu Okręgowego śladu dokonania nowych ustaleń faktycznych.

Konkludując, stwierdzone przez Sąd Najwyższy rażące naruszenia art. 433 § 2 i art. 457 § 3 k.p.k., zmuszają do uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. Badając ponownie wniesioną przez oskarżyciela posiłkowego apelację, Sąd Okręgowy zwróci szczególną uwagę na potrzebę rozważenia wszystkich podniesionych w niej zarzutów odwoławczych, w tym także tych wynikających z uzasadnienia apelacji, jak również na konieczność przedstawienia w uzasadnieniu wyroku wnikliwej i

rzetelnej argumentacji, która doprowadziła do decyzji o uwzględnieniu bądź nieuwzględnieniu poszczególnych zarzutów.

Wobec powyższego orzeczono jak w części dyspozytywnej wyroku.

r.g.